

Врз основа на член 20-а став (3) од Законот за финансиските друштва (*) („Службен весник на Република Македонија“ бр.158/10, 53/11, 112/14, 153/15, 23/16 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 173/22 и 154/23), министерот за финансии донесе

ПРАВИЛНИК ЗА НАЧИНОТ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО КРЕДИТНИОТ РИЗИК НА ФИНАНСИСКО ДРУШТВО¹

Член 1

Со овој правилник се пропишува начинот за управување со кредитниот ризик на финансиските друштва.

Член 2

Финансиското друштво воспоставува систем за управување со кредитниот ризик за идентификување, мерење, контрола и следење на кредитниот ризик кој вклучува најмалку процедура за процена на кредитната способност, начин на утврдување на показателите за процена на кредитната способност, како и процедура за идентификација и ажурирање на податоците на клиентите.

Член 3

Одделни изрази употребени во овој правилник го имаат следново значење:

1. „Кредитен ризик“ е ризик од загуба за финансиското друштво поради неможноста неговиот клиент да ги намирува своите обврски кон него во договорениот износ и/или во договорените рокови;
2. „Показател ДСТИ“ (англ. debt service-to-income) е односот помеѓу износот на вкупните обврски на физичкото лице врз основа на кредитните изложености на сите банки, штедилници, финансиски друштва или даватели на финансиски лизинг кон тоа лице на месечна основа и вкупните приходи на тоа физичко лице на месечна основа;
3. „Кредитна изложеност“ е изложеноста кон физичкото лице на сите банки, штедилници, финансиски друштва или даватели на финансиски лизинг, односно побарувања по основ на кредити (потрошувачки кредити, станбени кредити, автомобилски кредити, кредити на кредитна картичка и други кредити), финансиски лизинг, вклучувајќи камати, провизии, надоместоци,

¹ Пречистениот текст на Правилникот за начинот на управување со кредитниот ризик на финансиско друштво го опфаќа Правилникот за начинот на управување со кредитниот ризик на финансиско друштво и измените на Правилникот („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.82/24 и 107/24).

како и сите други обврски на физичкото лице кои произлегуваат од користење на било кој кредитен производ;

4. „Показател ЛТВ“ (англ. loan-to-value) е односот помеѓу износот на кредитната изложеност кон физичкото лице и вредноста на недвижноста над која е воспоставен залог заради обезбедување на таа кредитна изложеност. Под „недвижност“ се подразбира еден или повеќе станбени објекти, деловни простории и/или градежно земјиште кои се наоѓаат на територијата на Република Северна Македонија и
5. „Станбен кредит“ е кредитната изложеност кон физичко лице којашто е наменета за купување, изградба и/или реновирање станбен објект, со вкупен рок на достасување од најмногу 30 години.

Член 4

Пред склучување на договорот за кредит, финансиското друштво ја проценува кредитната способност на барателот на кредит.

Кредитната способност од ставот 1 на овој член се проценува врз основа на доволно информации добиени од страна на барателот на кредит и/или од релевантна надворешна база на податоци (на пример: кредитни бироа и слично).

Член 5

При процената на кредитната способност од членот 4 од овој правилник се зема особено во предвид:

- карактерот на клиентот, односно неговите статусни и економски особености;
- имотната состојба на клиентот;
- остварените приходи на клиентот, како и способноста за остварување идни парични приливи;
- макроекономските или другите показатели коишто можат да имаат влијание врз нивото на кредитниот ризик;
- политичката и економската состојба во земјата;
- нивото на задолженост на клиентот и
- начинот на намирување на обврските врз основа на кредити и други форми на кредитни производи кон финансиското друштво, кон банки, штедилници, како и обврски кон други правни и физички лица.

Начинот на процена на кредитната способност од ставот 1 на овој член е дел од системот за управување со кредитниот ризик од член 2 од овој правилник.

Член 6

Показателот ДСТИ се изразува во проценти и се пресметува според следнава формула:

$$\text{ДСТИ} = \frac{\text{ВМО}}{\text{ВМП}} \times 100, \text{ каде:}$$

ВМО – „вкупни месечни обврски“ на физичкото лице врз основа на кредитните изложености на сите банки, штедилници, финансиски друштва или даватели на финансиски лизинг кон тоа лице, со исклучок на обврските по основ на договори за кредит во форма на дозволено пречекорување со рок на отплата од еден месец;

ВМП – „вкупни месечни приходи“ на физичкото лице.

Член 7

При утврдувањето на износот на вкупните месечни обврски на физичкото лице, финансиското друштво:

- го зема во предвид месечниот износ за отплата на обврските врз основа на кредитна изложеност чијашто отплата е договорена на месечна основа;
- го определува месечниот износ за отплата на обврските врз основа на кредитната изложеност чијашто отплата не е договорена на месечна основа;
- ја определува месечната обврска врз основа на кредитни картички и други слични обновливи кредити, како производ од 3% и вкупната кредитна изложеност кон физичкото лице врз основа на овие производи и
- ги зема во предвид вкупните месечни обврски на кокредитобарателот.

Финансиското друштво го утврдува износот на вкупните месечни обврски на физичкото лице врз основа на внатрешна и/или релевантна надворешна база на податоци (на пример: кредитни бироа и слично).

Член 8

При утврдувањето на износот на вкупните месечни приходи на физичкото лице, финансиското друштво ја зема во предвид платата, пензијата или приходите од други основи кои ги остварува физичкото лице сведувајќи го нивниот износ на месечна основа.

За приходите од ставот 1 на овој член финансиското друштво обезбедува доказ.

Финансиското друштво може да ги земе предвид и вкупните месечни приходи на кокредитобарателот.

Член 9

Показателот ДСТИ се утврдува за секое физичко лице при одобрување на кредитната изложеност.

По исклучок од ставот 1 на овој член, показателот ДСТИ не се утврдува за кредитите во износ до 10.000,00 денари.

Доколку физичкото лице има активен кредит во финансиското друштво во износ до 10.000,00 денари, показателот ДСТИ се применува за секое наредно барање за кредит, без разлика на износот.

Показателот ДСТИ не треба да надмине 70%.

Член 10

Показателот ЛТВ се изразува во проценти и се пресметува според следнава формула:

$$\text{ЛТВ} = \frac{\text{ОКИ}}{\text{ПВН}} \times 100, \text{ каде:}$$

КИ - износ на одобрената кредитната изложеност кон физичкото лице којашто е обезбедена со залог на недвижност;

ПВН - пазарна вредност на недвижноста над која е воспоставен залог.

Член 11

Показателот ЛТВ од член 10 од овој правилник се пресметува за:

- станбен кредит; и
- друга кредитна изложеност кон физичко лице којашто е обезбедена со залог над недвижност, а којашто не е станбен кредит.

Вредноста на недвижноста којашто се вклучува во пресметката на показателот ЛТВ се одредува врз основа на проценетата пазарна вредност на недвижноста извршена согласно со закон.

Член 12

Показателот ЛТВ се утврдува при одобрување на кредитната изложеност кон физичко лице.

Показателот ЛТВ не треба да надмине 90%.

Член 13

Финансиското друштво врши идентификација и ажурирање на податоците на клиентите и кокредитобарателите на следните начини:

- 1) со физичко присуство во седиштето на финансиското друштво или во некоја од неговите регистрирани подружници и
- 2) со употреба на средства за електронска идентификација во рамки на регистрирана шема за електронска идентификација на високо ниво на сигурност, согласно со закон.

При идентификацијата на клиент, финансиското друштво ги обезбедува најмалку следните податоци:

- име и презиме,
- единствен матичен број на граѓанинот (ЕМБГ),
- број на важечка лична карта и/или пасош,
- адреса на живеење,
- електронска пошта (доколку клиентот има електронска пошта и има намера да аплицира електронски),
- телефонски број (фиксен или мобилен број доколку клиентот има намера да аплицира електронски),
- назив на работодавач (за клиенти во работен однос).

По исклучок од ставот 1 на овој член доколку средствата се исплаќаат на личната платежна сметка на клиентот, финансиското друштво не треба врши идентификација и ажурирање на податоците на клиентот.

Податоците од ставот 1 на овој член се дел од кредитното досие на клиентот и истите се наведуваат и во апликацијата за потрошувачки кредит, како и во договорите за потрошувачки кредит.

Член 14

Финансиското друштво врши ажурирање на податоците во кредитното досие доколку во моментот на аплицирање за потрошувачки кредит клиентот аплицира со податок кој се разликува од било кој податок од член 13 став 2 од овој правилник.

Ажурирањето на податоците од ставот 1 на овој член се врши на еден од начините пропишани во член 13 став 1 од овој правилник.

Член 15

Финансиското друштво нема да одобри потрошувачки кредит по електронски пат на физичко лице доколку било кој податок во апликацијата или доставените докази се разликуваат од податоците од член 13 став 2 од овој правилник кои се дел од кредитното досие.

Доколку во моментот на физичката идентификација, клиентот нема изразено намера да аплицира електронски при што не ги навел податоците од член 13 став 2 алинеи 5 и 6 од овој правилник, а потоа аплицира електронски, финансиското друштво нема да одобри потрошувачки кредит по електронски пат.

Во случаите од ставовите 1 и 2 на овој член, финансиското друштво врши ажурирање и/или дополнување на податоците на еден од начините пропишани во член 13 став 1 од овој правилник, пред одобрување на потрошувачки кредит по електронски пат.

Член 16

Одредбите од членовите 6, 7, 8 и 9 од овој правилник ќе отпочнат да се применуваат од 1 јули 2024 година.

Член 17

Овој правилник влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Северна Македонија“, а ќе отпочне да се применува од 1 мај 2024 година.

Министер за финансии
Dr. Fatmir Besimi, с.р.